

ՍԵՐԳԵՅ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
ՊԵՏԻԿ ՎԱՀԱՆԻ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հեղինակներ՝

Առաքելյան Ս.Վ. – իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
Արդարադատության ակադեմիայի ռեկտոր, ԵՊՀ
քրեական իրավունքի ամբիոնի պրոֆեսոր

Մկրտչյան Պ.Վ. – Արդարադատության ակադեմիայի
գիտահետազոտական և ծրագրամեթոդական
աշխատանքների կազմակերպման բաժնի ղեկավար

Գրախոսներ՝

Գաբուզյան Ա.Հ. – իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր, ԵՊՀ քրեական
իրավունքի ամբիոնի վարիչ

Մարգարյան Ա.Ռ. – իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր, ԵՊՀ
իրավագիտության ֆակուլտետի դեկանի տեղակալ

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԵՐԵՎԱՆ
2020

ՀՏԴ 343.9(07)

ԳՄԴ 67.5g7

Ա 706

***Երաշխավորվել է հրապարակության Արդարադատության
ակադեմիայի գիտական խորհրդի կողմից***

**Ա 706 Հանցագործությունների որակման հիմնախնդիրները:
Մենագրություն / Ս.Առաքելյան, Պ.Մկրտչյան: – Եր.:
Արդարադատության ակադեմիա, 2020. – 400 էջ:**

Մենագրությունում տեսական աղբյուրների, ՀՀ Սահմանադրական և Վճռաբեկ դատարանների դատական ակտերի, ինչպես նաև ներպետական և արտասահմանյան երկրների դատական պրակտիկայի այլ նյութերի հիման վրա վերլուծվել են հանցագործությունների որակման հասկացությունը, նշանակությունը, սկզբունքները, փուլերը, կանոնները, հանցագործությունների որակման իրավաբանական հիմքը, քննարկվել են քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների, մասնավորապես՝ չավարտված հանցավոր գործունեության, հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու, հանցագործությունների բազմակիության, եզակի բարդ հանցագործություններից դրանց սահմանազատման, քրեաիրավական նորմերի մրցակցության և հանցակցության որակման նորմատիվ ու դոկտրինալ կանոնները: Վեր են հանվել քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների իրավադրույթների կիրառման որոշ հիմնախնդիրներ, ներկայացվել են քննարկվող ինստիտուտների հետագա կատարելագործմանն ուղղված առաջարկություններ:

Սույն հրատարակությունը կարող է օգտակար լինել արդարադատության իրականացման գործառնությամբ ներգրավված անձանց, Արդարադատության ակադեմիայի ունկնդիրների, իրավաբանական բուհերի և ֆակուլտետների ուսանողների, մագիստրանտների, ասպիրանտների, դասախոսների և քրեական իրավունքի հիմնախնդիրներով հետաքրքրվող այլ անձանց համար:

ՀՏԴ 343.9(07)

ԳՄԴ 67.5g7

ISBN 978-9939-9240-4-5

© Առաքելյան Ս.Վ., 2020

© Մկրտչյան Պ.Վ., 2020

© Արդարադատության ակադեմիա, 2020

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ	5
---------------	---

ԳԼՈՒԽ 1. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ԻՄԱՑԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ	8
---	---

1.1. Հանցագործությունների որակման հասկացությունը, նշանակությունը, փուլերը, սկզբունքները և կանոնները.....	8
1.2. Հանցակազմը՝ որպես հանցագործությունների որակման իրավաբանական հիմք.....	28

ԳԼՈՒԽ 2. ՉԱՎԱՐՏՎԱԾ ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԿԱՄՈՎԻՆ ՀՐԱԺԱՐՎԵԼՈՒ ՈՐԱԿՈՒՄԸ.....	36
--	----

2.1. Հանցագործությունների ավարտի պահի որոշումը	36
2.2. Հանցագործության նախապատրաստության որակումը.....	44
2.3. Հանցագործության փորձի որակումը.....	48
2.4. Հանցագործությունից կամովին հրաժարման որակումը.....	76
2.5. Որակման առանձնահատկությունները սուբյեկտիվ սխալի դեպքում.....	88

ԳԼՈՒԽ 3. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԶՄԱԿԻՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿՈՒՄԸ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆԱԶԱՏՈՒՄԸ ԵԶԱԿԻ ԲԱՐԴ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ.....	112
--	-----

3.1. Հանցագործությունների բազմակիության որոշումը.....	112
3.2. Հանցագործությունների համակցության որակումը	114
3.3. Հանցագործությունների համակցության սահմանազատումը եզակի բարդ հանցագործություններից	128

ԳԼՈՒԽ 4. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՈՒՄԸ ՔՐԵԱԽՐԱՎԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐԻ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ.....	213
4.1 Քրեախրավական նորմերի մրցակցության հասկացությունը, տեսակները և սահմանազատումը հարակից ինստիտուտներից	213
4.2. Քրեախրավական նորմերի բովանդակային մրցակցություն	217
4.3. Քրեախրավական նորմերի ժամանակային (տեմպորալ) մրցակցություն	254
 ԳԼՈՒԽ 5. ՀԱՆՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿՈՒՄԸ	276
5.1. Որակումն ըստ հանցակցության ընդհանուր հատկանիշների.....	276
5.2. Հանցակցության սահմանազատումն առնչակցությունից .	294
5.3. Հանցակցի տեսակի որակումը	302
5.4. Հանցակցության ձևի որակումը	327
5.5. Շարունակվող հանցագործություններում հանցակցության որակման առանձնահատկությունները	356
5.6. Հանցակցի սահմանազանցման որակումը	358
5.7. Չհաջողված հանցակցության որակումը	367
5.8. Հանցակցի կամովին հրաժարման որակումը	375
5.9. Հատուկ սուբյեկտով (կատարողով) հանցագործություններում հանցակցության որակումը.....	381

ՆԱԽԱԲԱՆ

Քրեական օրենքի կիրառման բազմաբովանդակ և բազմաշերտ համակարգում իր ուրույն կարևորությամբ առանձնանում է հանցագործությունների որակումը: Քրեական արդարադատության իրականացման գործառույթում ներգրավված անձինք իրենց գործունեության ընթացքում պարբերաբար բախվում են կատարված արարքին ճիշտ քրեաիրավական գնահատական տալու խնդրին: Այն ծագում է յուրաքանչյուր քրեական գործի քննության ընթացքում և ուղեկցում քրեական դատավարության բոլոր փուլերը:

Հանցագործությունների որակումը՝ որպես քրեական արդարադատության անկյունաքար, պատկերավոր կերպով, նմանեցվում է հիվանդության ախտորոշմանը: Դրա սխալ իրականացման դեպքում ակնկալվող բացասական արդյունքն անդառնալի կարող է լինել ոչ միայն կոնկրետ անձի, այլև խմբի ու համակարգի համար:

Հատկանշական է, որ ազգային քրեական իրավունքում գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքի դրույթների հիման վրա հայերենով շարադրված հանցագործությունների որակման հիմնահարցը լուսաբանող շատ, թե քիչ համապարփակ աշխատությունը 2009թ. հրատարակված Մ.Վ. Գրիգորյանի «Հանցագործությունների որակման գիտական հիմունքները» ուսումնական ձեռնարկն է¹, որը, կարելի է ասել, հաջողությամբ կատարել է իր առջև դրված խնդիրը, սակայն, այլևս հնացած է:

Արդի շրջանում ՀՀ քրեական օրենսդրությունում կատարված փոփոխությունները, քրեական իրավունքի գիտության զարգացումն ու դատական պրակտիկայի կատարելագործումը նոր պահանջներ են առաջադրում հանցագործությունների որակմանը, ինչն առաջ է բերում հիմնախնդրային նշանակության բարդ և տարաբնույթ հարցեր, որոնք պահանջում են քրեական իրավունքի տեսության ու օրենսդրության ժամանակակից միտումներին համապատասխան հայեցակարգային նոր կառուցակարգերին ու ինստիտուտներին համահունչ լուծումներ:

¹ Տե՛ս Գրիգորյան Մ.Վ. Հանցագործությունների որակման գիտական հիմունքները: Ուսումնական ձեռնարկ, Երկրորդ լրացված վերահրատարակություն: Եր.: ՀՌՀ Հրատ., 2009, 358 էջ:

Վերջին ժամանակներում ՀՀ քրեական օրենսդրությունում կատարված բազմաթիվ փոփոխությունները վկայությունն են այն բանի, որ օրինաստեղծ գործունեության մեջ ներգրավված մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք քրեաիրավական նորմերի կառուցվածքն ու բովանդակությունը սահմանելիս ոչ միշտ են հաշվի առնում հանցագործությունների որակման նորմատիվ և դոկտրինալ կանոնները: Արդյունքում դժվարանում, երբեմն, նույնիսկ, անհնար է դառնում որակման միասնական կանոնների սահմանման և դրանով պայմանավորված՝ միասնական պրակտիկա ձևավորելու հնարավորությունը:

Միևնույն ժամանակ, հանցագործությունները որակելիս քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների իրավադրույթների մեկնաբանման և կիրառման առանձնահատկությունների վերաբերյալ իրավակիրառողի գիտելիքի պակասը, քրեաիրավական նորմերի կիրառման գիտականորեն հիմնավորված մոտեցումների չիմացությունը, ինչպես նաև քրեական օրենսդրության անկատարությունը երբեմն հանգեցնում են *praeter legem* (ի լրումն օրենքին) կամ *contra legem* (օրենքին հակառակ) իրավակիրառման:

Այսպիսով, վերոգրյալը և քրեական իրավունքի ու դատական պրակտիկայի զարգացումն արդիականացրել են նոր աշխատություն ունենալու անհրաժեշտությունը, որն իր մեջ կամփոփի քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների որակման ժամանակակից տեսագործական նշանակության հիմնախնդիրները և դրանց գիտականորեն հիմնավորված լուծումները:

Մենագրությունում տեսական աղբյուրների, ՀՀ Սահմանադրական և Վճռաբեկ դատարանների դատական ակտերի, ինչպես նաև ներպետական ու արտասահմանյան երկրների դատական պրակտիկայի այլ նյութերի հիման վրա վերլուծվել են հանցագործությունների որակման հասկացությունը, նշանակությունը, սկզբունքները, փուլերը, կանոնները, հանցագործությունների որակման իրավաբանական հիմքը, քննարկվել են քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների, մասնավորապես՝ չավարտված հանցավոր գործունեության, հանցագործությունից կամփն հրաժարվելու, հանցագործությունների բազմակիության, եզակի բարդ հանցագործություններից դրանց սահմանազատման, քրեաիրավական նորմերի

մրցակցության և հանցակցության որակման նորմատիվ ու դոկտրինալ կանոնները: Վեր են հանվել հանցագործությունները որակելիս քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների իրավադրույթների կիրառման որոշ հիմնախնդիրներ, ներկայացվել են քննարկվող ինստիտուտների հետագա կատարելագործմանն ուղղված առաջարկություններ:

Մենագրության հիմնական առանցքում հանցագործությունները որակելիս քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների կիրառման արդի հիմնախնդիրներն են և դրանց լուծմանն ուղղված որակման կանոնների սահմանումը: Հանցակազմերի գիտագործնական մեկնաբանությունը տրվել է՝ ելնելով որակման հիմնախնդիրների դիրքերից:

Մենագրությունում առաջարկվող կանոնները չեն հավակնում բացարձակ ճշմարտություն և վերջնական համարվել: Նպատակը քրեաիրավական որակում իրականացնող սուբյեկտների համար տեսականորեն իմաստավորված ուղղվածությունն ապահովելն է՝ հանցագործությունները որակելիս քրեական իրավունքի առանձին ինստիտուտների իրավադրույթների մեկնաբանման և կիրառման առումով:

Մենագրության հետագա մշակումներում նյութի գիտագործնական արժեքն առավել բարձրացնելու տեսանկյունից ակնկալվում է նաև քրեական արդարադատության իրականացման գործառույթում ներգրավված անձանց և ոլորտի այլ մասնագետների մասնակցությունը՝ վերջիններիս գործունեության ընթացքում ի հայտ եկած որակման հիմնախնդիրները հեղինակներին հասու դարձնելու իմաստով:

Այսպիսով, մենագրության ընդգծված առանձնահատկությունները հիմք են տալիս հուսալու, որ աշխատությունն իր արժանի տեղը կգտնի քրեական իրավունքի գիտագործնական ուղղվածության ներկայիս աշխատանքների կողքին: Աշխատությունը կարող է օգտագործվել ուսումնական գործընթացներում, գիտահետազոտական և իրավակիրառ գործունեության շրջանակներում:

SERGEY V. ARAKELYAN

Doctor of Legal Sciencies, Professor, Rector of the Academy of Justice,
Professor of the YSU Department of Criminal Law

PETIK V. MKRTCHYAN

Head of the Unit of Organization of Scientific Research and Programmatic-
Methodological Activities of the Academy of Justice

**PROBLEMS OF QUALIFICATION
OF CRIMES**

АРАКЕЛЯН СЕРГЕЙ ВАГАНОВИЧ

доктор юридических наук, профессор, ректор Академии юстиции,
профессор кафедры уголовного права ЕГУ

МКРТЧЯН ПЕТИК ВАГАНОВИЧ

руководитель отдела организации научно-исследовательских
и программно-методических работ Академии юстиции

**ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ
ПРЕСТУПЛЕНИЙ**

**ACADEMY OF JUSTICE / АКАДЕМИЯ ЮСТИЦИИ
YEREVAN / ЕРЕВАН**

2020

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ՍԵՐԳԵՅ ՎԱՀԱՆԻ

իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
Արդարադատության ակադեմիայի ռեկտոր, ԵՊՀ
քրեական իրավունքի ամբիոնի պրոֆեսոր

ՄԿՐՏՉՅԱՆ ՊԵՏԻԿ ՎԱՀԱՆԻ

Արդարադատության ակադեմիայի գիտահետազոտական և
ծրագրամեթոդական աշխատանքների կազմակերպման բաժնի ղեկավար

ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Վերստուգող սրբագրիչ՝

Ա. Մկրտիչյան

Համակարգչային ձևավորում՝

Վ. Աթոյան

Կազմի ձևավորում՝

Ն. Աբելեան

ISBN 978-9939-9240-4-5

9 789939 924045

Հանձնվել է տպագրության 05.06. 2020 թ.:

Տպագրությունը՝ օֆսեթ, ծավալը՝ 25 մամուլ, չափսը՝ 60x84^{1/16}:

Տառատեսակը՝ GHEA Grapalat:

Տպաքանակը՝ 150 օրինակ:

Տպագրված է Ա/Ձ «Հայկ Հոլստեփյան» տպագրատանը:

Հասցե՝ ք.Երևան, Կիկյան 18/6:

Հեռախոս՝ +374(10)271122:

Էլ. փոստ՝ haykprint@mail.ru